

- С. М. Пашова // Вісник Університету банківської справи НБУ. — 2011. — № 1 (10). — С. 121—126.
3. Гладка У. Б. Роль держави у розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні / У. Б. Гладка // Офіційний сайт національної бібліотеки імені Володимира Вернадського [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>. — С. 245—248.
4. Задніпряна Т. С. Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства / Т. С. Задніпряна // Економічний вісник Донбасу. — 2011. — № 1 (23). — С. 203—205.
5. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки: Монографія / В. І. Кириленко. — К.: КНЕУ, 2005. — 232 с.
6. Киян Н. О. Розвиток інноваційно-інвестиційних процесів як фактора суттєвого підвищення ефективності гірничодобувного виробництва / Н. О. Киян // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. — 2010. — № 3 (23). — С. 93—99.
7. Косенко А. В. Інноваційно-інвестиційна складова формування конкурентоспроможності національної економіки / А. В. Косенко // Офіційний сайт Національної бібліотеки імені Володимира Вернадського [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.
8. Новицький В. Є. Інституційне регулювання в системі програмно-цільового регулювання національного інноваційного розвитку / В. Є. Новицький // Економічна безпека України та виклики сьогодення. Збірник матеріалів XIII Міжнар. наук.-практ. конф. 28 травня 2010 р. — Ч. 1. — К.: УДУФМТ, 2010. — С. 10—12.
9. Новицький В. Е. Практические задачи формирования современной институциональной системы / В. Е. Новицкий // Вісник МНТУ. — 2011. — Серія економіка № 2 (5). — С. 5—8.
10. Новицький В. Світова системна криза та перспективи її подолання / В. Новицький // Світова фінансово-економічна криза: стратегії протидії та мінімізації наслідків (економіка, фінанси та право). Збірник матеріалів XII Міжнар. наук.-практ. конф. 29 травня 2009 р. — К.: УДУФМТ, 2009. — С. 9—12.
11. Чучіна І. М. Інноваційно-інвестиційна політика України в умовах ринкової економіки / І. М. Чучіна, М. Ю. Приз // Вісник КДУ імені Михайла Остроградського. — 2010. — Вип. 2 (61). — Ч. 1. — С. 165—168.
12. Шатило О. Інституційні особливості державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності: порівняльний аналіз досвіду України й США / О. Шатило // Офіційний сайт Національної бібліотеки імені Володимира Вернадського [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.
- Стаття надійшла до редакції 22.09.2012 р.

УДК: 338.262, 377.5, 378.4

С. Д. Потапенко, канд. екон. наук,
доцент ДВНЗ «КНЕУ імені В. Гетьмана»,
Л. А. Мироненко, аспірантка
НДІ Міністерства економіки України

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО ІНВЕСТИВАННЯ У ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Розглядається державне інвестування, особливості фінансування «людського капіталу», зокрема освіти, на сучасному етапі з метою оптимізації видатків державного бюджету на освіту в Україні, а також забезпечення переходу економіки до розвитку на інноваційній основі.

Considered the state investment, especially the financing features of «human capital», including education, at the present stage, to optimize the government expenditure on education in Ukraine, as well as ensuring the transition to economic development based on innovation.

Рассматривается государственное инвестирование, особенности финансирования «человеческого капитала», в частности образования, на современном этапе с целью оптимизации расходов государственного бюджета на образование в Украине, а также обеспечение перехода экономики к развитию на инновационной основе.

Ключові слова: Інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиції в людський капітал, індекс людського розвитку, інвестування освіти, інноваційна модель розвитку економіки, економіко-математична модель, програмне забезпечення.

Keywords: Investment, investment actions, investment in human capital, human development index, investment education, innovative model of economic development, economic and mathematical model, software.

Ключевые слова: Инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиции в человеческий капитал, индекс человеческого развития, инвестирования образования, инновационная модель развития экономики, экономико-математическая модель, программное обеспечение.

Постановка проблеми. Про об'єктивну необхідність переходу вітчизняної економіки на інноваційну модель розвитку сказано і написано вже багато. З метою активізації науково-технічної та інноваційної діяльності в інтересах розвитку національної економіки Президентом України було проголошено Програму економічних реформ на 2010—2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава».

Запропоновані Президентом України реформи спрямовані на побудову сучасної, стійкої, відкритої й конкурентоспроможної у світовому масштабі економіки, формування професійної й ефективної системи державного управління, і зрештою — на підвищення добробуту українських громадян.

Також для поліпшення інвестиційного клімату з метою залучення ресурсів для проведення масштабної модернізації виробництва Урядом затверджено Програму розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні (постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 № 389 «Про затвердження програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні»), метою якої є перехід на інноваційну модель розвитку економіки, модернізація виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринку, запобігання впливу міжнародної фінансової кризи на розвиток економіки.

Важливим аспектом для побудови такої сильної, конкурентоспроможної країни, розвиток якої здійснюється на інноваційній основі, є людський капітал. В інноваційній економіці здійснюється вкладення значного капіталу в підвищення кваліфікації спеціалістів та отримання знань. Тому що в у центрі уваги такої держави і суспільства повинен бути справжній професіонал — спеціаліст, який здобув відповідну кваліфікацію, необхідні знання, навички, має креативне мислення, а також здатність до самовдосконалення і самокритики, до самостійної постановки та вирішення завдань.

Аналіз останніх джерел і публікацій. К. Макконнелл і С. Брю визначили поняття інвестиції в людський капітал, П. Ромер і Дж. Алонсо-Каррера у своїх роботах дійшли до висновку про значний вплив нагромадження людського капіталу на економічний розвиток. Так, П. Ромер відзначав, що науково-дослідна діяльність і нагромадження людського капіталу шляхом освіти та професійної підготовки відіграють важливу роль у забезпеченні зростання доходів на душу населення в довготривалій перспективі. Дж. Алонсо-Каррера доводив, що субсидії у людський капітал сприяють збільшенню темпів економічного розвитку.

Серед вітчизняних економістів-теоретиків проблеми людського капіталу і людського потенціалу досліджують Богиня Д., Гадзало А., Грішнова О., Долішній М., Задорожний Г., Каленюк І., Куценко В., Лібанова Е., Тютюннікова С. та ін.

Виклад основного матеріалу. У сучасному розумінні інвестиції — це все види фінансових, матеріальних і інших цінностей, що вкладаються інвесторами в об'єкти підприємництва і інші види діяльності з метою отримання доходу.

Законом України «Про інвестиційну діяльність» інвестиції визначаються як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект.

Як правило, інвестиції спрямовуються не тільки на створення прибутку або досягнення соціального ефекту, а й на інші форми забезпечення розвитку і підвищення ринкової вартості підприємства, що знаходить відображення у зростанні суми вкладеного капіталу.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» до майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються у підприємницьку діяльність, належать:

- кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери;
- рухоме та нерухоме майно (будівлі, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності);
- майнові права, що випливають з авторського права, досвід та інші інтелектуальні цінності;
- сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків і виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих (ноу-хау);
- права користування землею, водою, ресурсами, будівлями, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;
- інші цінності.

Ці цінності та майнові права складають об'єкти інвестиційної діяльності.

Відповідно до зазначеного Закону інвестування здійснюється на чотирьох рівнях:

- інвестування, здійснюваного фізичними та юридичними особами;
- державного інвестування, здійснюваного органами влади і управління України, Кримської АРСР, місцевих Рад народних депутатів за рахунок коштів бюджетів, позабюджетних фондів і позичкових коштів, а також державними підприємствами і установами за рахунок власних і позичкових коштів;
- іноземного інвестування, здійснюваного іноземними громадянами, юридичними особами та державами;
- спільного інвестування, здійснюваного громадянами та юридичними особами України, іноземних держав.

Також існує поділ інвестицій за об'єктами інвестиційної діяльності: інвестиції поділяються на два основних класи — реальні та фінансові. Останнім часом виділяють також інвестиції у людський капітал.

А. Гадзало визначає людський капітал як запас природних або набутих внаслідок інвестування здібностей, навичок, досвіду, знань, інформаційної культури, мотивації та мобільності, використання яких в економічній діяльності дає йому вищі прибутки [4].

У своїх дослідженнях К. Макконнелл і С. Брю дають таке визначення: «Інвестиції в людський капітал — це будь-які дії, які підвищують кваліфікацію і здібності і, тим самим, продуктивність праці працівників. Витрати, які сприяють підвищенню продуктивності, можна розглядати як інвестиції, бо питомі витрати здійснюються з тим розрахунком, що дані витрати будуть багаторазово компенсовані зростаючим потоком доходів в майбутньому» [8].

Інвестиції в людський капітал можуть здійснюватися на трьох рівнях:

- індивідуальному — окремий індивід витрачає як свій особистий час, так і власні грошові ресурси;
- мікрорівні — роботодавець витрачає ресурси з метою подальшого отримання додаткового прибутку, як наслідку підвищення продуктивності праці працівника;
- макрорівні — держава витрачає кошти на освіту, охорону здоров'я, професійну підготовку, перепідготовку та інше, адже підвищення рівня людського капіталу призводить до підвищення показника національного багатства країни.

Усі три рівня інвестування людського капіталу нерозривно пов'язані між собою, а розвиток одного з них неможливе без розвитку двох інших.

Інвестиції у людський капітал можна розподілити за трьома основними видами:

- витрати на освіту (загальна, спеціальна, формальна та неформальна освіта, підготовка за місцем роботи та ін.), що сприяє збільшенню людського капіталу;

— витрати на охорону здоров'я (витрати на профілактику захворювань, медичне обслуговування, дієтичне харчування, поліпшення житлових умов та ін.), що підвищує строк використання людського капіталу;

— витрати на мобільність (міграція з місць з низьким рівнем продуктивності та оплати праці) дають змогу підвищувати ціну на даний капітал [7].

Інвестування людського капіталу можна здійснювати за рахунок різних джерел, серед яких: держава (уряд), недержавні суспільні фонди і організації, регіони, окремі фірми, домогосподарства, окремі індивіди, міжнародні фонди та організації, освітні установи та ін.

Найбільш розповсюдженим видом інвестицій у людський капітал є витрати на освіту, які на макrorівні вкладаються державою. Саме рівень освіти є одним із складових Індексу людського розвитку, який щорічно розраховується ООН для аналізу розвитку людського потенціалу. Потрібно також зазначити, що віддача від даного виду інвестування не піддається кількісному вимірюванню через свою нематеріальну природу.

За індексом людського розвитку Україна обіймає 76 позицію зі 187 країн. Прогрес у розвитку найбідніших країн світу може зупинитися або навіть перетворитися на регрес уже до середини цього сторіччя, якщо зараз не здійснити рішучі кроки для уповільнення кліматичних змін, запобігання подальшому погіршенню екологічної ситуації та зменшення глибокої нерівності у державах і між народами [5].

Значення індексу людського розвитку України за 2011 рік дорівнює 0,729 — у високій категорії людського розвитку — що ставить країну на 76 позицію з 187 країн і територій. За період з 1990 до 2011 рр. значення індекс людського розвитку України зросло з 0,707 до 0,729, або на 3 % чи в середньому приблизно на 0,1 % за рік.

Від Європи та Центральної Азії, країнами, які розташовані близько до України у рейтингу індекс людського розвитку 2011 року та мають порівняну з Україною чисельність населення, є Казахстан і Російська Федерація. Вони мають рейтинг за індекс людського розвитку відповідно 68 і 66.

Стаття 53 Конституції України визначає, що кожен має право на освіту, а також держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій і пільг учням і студентам.

Стаття 3 Закону України «Про освіту» визначає, що громадяни України мають право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та інших обставин.

Це право забезпечується: розгалуженою мережею навчальних закладів, заснованих на державній та інших формах власності, наукових установ, закладів післядипломної освіти; відкритим характером навчальних закладів, створенням умов для вибору профілю навчання і виховання відповідно до здібностей, інтересів громадянина; різними формами навчання — очною, вечірньою, заочною, екстернатом, а також педагогічним патронажем.

Таким чином, держава повинна оптимально визначати необхідний обсяг та напрями спрямування державного інвестування для того, щоб гарантувати кожному передбачене Конституцією України, а також Законом України «Про освіту» право на безоплатну освіту.

Протягом 2010—2011 років спостерігається позитивна динаміка економічного розвитку, яка пов'язана з відновленням сприятливої зовнішньоекономічної кон'юнктури.

За 9 місяців 2011 року реальне зростання ВВП в Україні становило 5,3 % (порівняно з відповідним періодом 2010 року).

За підсумком 11 місяців 2011 темп приросту обсягів виробництва промислового комплексу становив 7,8 %.

У розрізі основних видів промислової діяльності зростання у січні-листопаді 2011 року було зафіксовано у добувній (на 6,9 %) і переробній (на 8,2 %) промисловості і виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води (на 6,6 %).

Україна у рейтингу «Ведення бізнесу-2012» (Doing Business 2012) погіршила свої позиції на 3 пункти і зайняла 152 місце серед 183 країн світу, які досліджуються у рейтингу.

Інвестування людського капіталу на макрорівні також має здійснюватись виважено з урахуванням Національної рамки кваліфікацій, яка запроваджена у кінці 2011 року постановою Кабінету Міністрів України, з метою:

- введення європейських стандартів і принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей фахівців;

- забезпечення гармонізації норм законодавства у сфері освіти та соціально-трудових відносин;

- сприяння національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні;

- налагодження ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку праці.

Свідченням про необхідність виваженого державного інвестування є прийнятий Закон України «Про Державний бюджет України на 2012 рік», основною напрямленістю освітнього бюджету на цей рік є перехід від утримання до інвестування.

Пріоритетними напрямками у сфері освіти є підвищення конкурентоспроможності української освіти, її інтеграція в єдиний європейський простір.

Тому, основними завданнями на 2012 рік в освітній сфері визначено:

- підвищення якості освітніх послуг та ефективності освітньої системи;

- забезпечення доступності якісної освіти, спадкоємність рівнів освіти;

- оптимізація мережі навчальних закладів з урахуванням демографічних та економічних реалій.

Видатки зведеного бюджету на освіту у 2012 році зростуть на 15,9 % проти показника 2011 року та становитимуть 93,2 млрд грн [2].

При зміні напрямів інвестування освіти необхідно враховувати також бажання самих учнів, так пріоритетним для 24,6 % випускників є природничі та точні науки (математика, інформатика, фізика, хімія, біологія, медицина), в соціально-політичному напрямі (економіка, соціологія, право, соціальна психологія, історія) планують у подальшому спеціалізуватися 16,3 %; на гуманітарні дисципліни (філософія, філологія, релігієзнавство, антропологія, педагогіка) зорієнтовано 14 % опитаних; у сферу бізнесу та менеджменту планує піти 11,2 %; на творчі професії (журналіст, митець, музикант) зорієнтовано 10,2 % одинадятикласників; на інженерні спеціальності — 6,8 %; військовими хотіли б стати 4,4 %; професійно займатися спортом 2,9 % [3].

Отже, формування системи конкурентоспроможності національної економіки знаходиться в нерозривному зв'язку з поточним станом людського капіталу та перспективами його розвитку, що передбачає залучення інвестиційних ресурсів і створення сприятливих умов для їх використання.

Водночас міністр освіти і науки, молоді та спорту вважає, що для забезпечення освітніх потреб населення України досить 90 вищих навчальних закладів. «Світовим параметрам відповідає показник, коли один успішний університет є на 500—800 тисяч жителів країни. Тобто, якщо в Україні живуть близько 48 млн чоловік, значить, нам було б достатньо близько 90 вищих навчальних закладів», — зазначив міністр. При цьому міністр освіти нашої країни в черговий раз підкреслив, що існуюча кількість вузів, що становить близько 900, є надмірною. Він також висловив думку, що зараз якість освіти в багатьох вузах могла б бути кращою, зокрема при підготовці журналістів.

Як відомо, міністр освіти виступає за закриття шкіл, у яких навчається менше 40-ка школярів. За його підрахунками, це близько 10 % усіх середніх навчальних

закладів, тобто кожна десята школа. У той же час він називає політичними інсинуаціями розмови про скорочення кількості шкіл з українською мовою навчання [9].

Усе це свідчить про те, що освіта перебуває в стані реформування, тому розробка комплексної програми структурного реформування галузі виходячи з наявних бюджетних можливостей і пріоритетності розвитку освіти, яка б передбачала збереження основної маси таких навчальних закладів, що забезпечують високу якість освіти є ключовим положенням стратегії та державної політики розвитку освіти [1].

У порівнянні з іншими країнами світу в українській економіці нараховується непропорційно багато працівників, з одного боку, із найвищою, з іншого із найнижчою кваліфікацією. В той же час недостатньо фахівців середньої кваліфікації, службовців, зайнятих підготовкою інформації, а також кваліфікованих робітників. Як наслідок не дивлячись на широкий розвиток сфери послуг, професійна структура робочої сили в Україні залишається зрушеною в бік працівників фізичної праці.

Державне замовлення розглядається як важливий елемент державного регулювання економіки, оскільки виконує одну з важливих функцій — забезпечення потреб національної економіки в найважливіших видах продукції та послуг [6].

Усі зазначені факти спричиняють необхідність виконання наукових досліджень у напрямі якісної підготовки професійних фахівців, здатних ефективно вирішувати різноманітні задачі професійного спрямування у різноманітних галузях знань. Це є особливо актуальним для нашої держави, економіка якої знаходиться в стадії поступового розвитку.

Враховуючи вище сказане пропонуємо до розгляду оптимізаційну економіко-математичну модель, що вирішує задачу вибору оптимального плану підготовки майбутніх фахівців, з цільовою функцією наступного вигляду:

$$Z = \sum_{i=1}^I \sum_{j=1}^J \sum_{k=1}^K \sum_{f=1}^F g_{ijkf} x_{ijkf} \rightarrow \max ,$$

де Z — кількість осіб, що навчаються за державним замовленням у навчальних закладах України;

i — ідентифікатор навчального закладу;

I — кількість навчальних закладів, що приймають участь у розрахунках;

j — ідентифікатор напряму підготовки майбутніх фахівців;

J — кількість напрямів підготовки майбутніх фахівців;

k — рівень акредитації навчального закладу;

K — кількість рівнів акредитацій навчальних закладів;

f — ідентифікатор форми навчання майбутніх фахівців;

F — кількість форм навчання майбутніх фахівців;

g_{ijkf} — кількість осіб, що навчаються у i -му навчальному закладі k -го рівня акредитації за j -им напрямом підготовки на f -тій формі навчання;

x_{ijkf} — показник залучення у навчальний процес i -го навчального закладі k -го рівня акредитації у якому за j -им напрямом підготовки навчаються студенти на f -тій формі навчання, при цьому $x_{ijkf} \in \{0;1\}$.

Математичними обмеженнями у моделі можуть бути:

$$\sum_{i=1}^I \sum_{j=1}^J \sum_{k=1}^K \sum_{f=1}^F g_{ijkf} x_{ijkf} v_{ijkf} \leq B ,$$

де v_{ijkf} — вартість підготовки одного фахівця у i -му навчальному закладі k -го рівня акредитації за j -им напрямом підготовки на f -тій формі навчання;

B — загальнодержавний кошторис підготовки фахівців, що навчаються за державним замовленням.

$$\sum_{i=1}^I \sum_{k=1}^K \sum_{f=1}^F g_{ijkf} x_{ijkf} v_{ijkf} \leq B_j ,$$

де B_j — загальнодержавний кошторис підготовки фахівців, що навчаються за державним замовленням у всіх навчальних закладах за j -им напрямом підготовки.

$$\sum_{i=1}^I \sum_{j=1}^J \sum_{f=1}^F g_{ijkf} x_{ijkf} \leq K_k,$$

де K_k — загальна кількість фахівців, що навчаються за державним замовленням у всіх навчальних закладах k -го рівня акредитації.

$$\sum_{i=1}^I \sum_{f=1}^F g_{ijkf} x_{ijkf} = Q_{jk},$$

де Q_{jk} — обсяг державного замовлення на підготовку фахівців за j -им напрямом підготовки у всіх навчальних закладах k -го рівня акредитації.

$$\sum_{k=1}^K \sum_{f=1}^F g_{ijkf} x_{ijkf} = Y_{ij}, \text{ для деяких } i \text{ та } j,$$

де Y_{ij} — обсяг державного замовлення на підготовку фахівців за j -им напрямом підготовки для i -го навчального закладу.

$$\sum_{i=1}^I \sum_{j=1}^J \sum_{f=1}^F g_{ijkf} x_{ijkf} v_{ijkf} \leq B_k,$$

де B_k — загальнодержавний кошторис підготовки фахівців, що навчаються за державним замовленням у всіх навчальних закладах k -го рівня акредитації.

$\sum_{k=1}^K \sum_{f=1}^F x_{ijkf} = 0$, для деяких i та j для заборони залучення окремого i -го закладу у процес підготовки фахівців j -го напрямку підготовки за державним замовленням;

$\sum_{k=1}^K x_{ijkf} = 0$, для деяких i , j та f для заборони залучення окремого i -го закладу у процес підготовки фахівців j -го напрямку підготовки на f -тій формі навчання за державним замовленням;

$$\sum_{j=1}^J \sum_{k=1}^K \sum_{f=1}^F g_{ijkf} x_{ijkf} \leq Z_i, \text{ де деяких } i,$$

де Z_i — максимально допустима загальна кількість студентів, що навчаються в i -му навчальному закладі за державним замовленням;

$$\sum_{j=1}^J \sum_{k=1}^K g_{ijkf} x_{ijkf} \leq E_{if}, \text{ де деяких } i \text{ та } f,$$

де E_{if} — максимально допустима загальна кількість студентів, що навчаються в i -му навчальному закладі на f -тій формі навчання за державним замовленням;

Для визначення рівня акредитації кожного окремого навчального закладу в моделі повинно бути передбачено обмеження:

$$\sum_{j=1}^J \sum_{k=1}^K \sum_{f=1}^F x_{ijkf} = 0, \text{ для кожного } i \text{ та } k \neq r.$$

При цьому r — директивно визначений у моделі рівень акредитації навчального закладу.

Модель дозволяє:

1. Ефективно розподіляти державний бюджет витрат на підготовку фахівців за державним замовленням.

2. На основі оптимального розподілу квот на підготовку фахівців, виявляти заклади, які з тих або інших причин не задовольняють умовам ефективного навчання.
3. Регулювати структуру державного замовлення підготовки фахівців за напрямом навчання.
4. Регулювати структуру державного замовлення підготовки фахівців за формою навчання.
5. Регулювати структуру державного замовлення підготовки фахівців за рівнями акредитацій навчальних закладів.
6. Визначати оптимальну кількість осіб, що повинні навчатись у кожному окремому навчальному закладі.
7. Штучно виключати окремі навчальні заклади з розрахунків кількості осіб, що в них навчаються, для формування оптимального державного плану підготовки фахівців за таких умов.
8. Оцінювати навчальні заклади за кількістю осіб, навчання яких є оптимальним з точки зору цільового розподілу коштів державного фінансування.
9. Формувати структуру державного замовлення на якісну підготовку фахівців різних напрямів.
10. Формувати передумови якісного розвитку освітньої сфери нашої держави.

Рішення запропонованої економіко-математичної моделі можна знайти застосувавши відомі методи ціле-чисельного програмування.

Запропоновану економіко-математичну модель зручно реалізувати за допомогою спеціалізованого математичного пакету *lp_solve*, який призначений для вирішення задач лінійного програмування. Пакет має інтерфейс командного рядка і використовує стандартні потоки вводу та виводу даних. Такі властивості та відкритість попереднього коду пакету дозволяють легко поєднувати його функціональні можливості з будь-яким іншим програмним забезпеченням, що є особливо актуальним для програмних комплексів економічного призначення.

Результати моделювання стосуються лише оптимального розподілу державного замовлення на підготовку фахівців серед навчальних закладів України. Враховуючи це — можна відмітити, той факт, що серед отриманих результатів можуть виявитись навчальні заклади, для яких таке замовлення буде відсутнє. Важливо зазначити, що це не означає, що навчальний заклад потрібно виключати з навчального процесу, ат же для кожного навчального закладу встановлено ліцензійні обсяги на підготовку тих, чи інших фахівців. На нашу думку, таким навчальним закладам необхідно приділити увагу на підготовку фахівців за контрактною формою навчання.

Напрямами подальшого розвитку запропонованої моделі можуть бути проведення окремих досліджень, метою яких стане процес ефективної підготовки фахівців як за державним замовленням, так і їх власним коштом — зокрема визначення оптимальної кількості майбутніх фахівців і формування плану їх підготовки за галузями знань.

Важливим елементом процесу ефективної підготовки фахівців є також визначенням оптимальної ліцензійної кількості підготовки фахівців для кожного окремого навчального закладу. Дана задача також є перспективною та такою, що може бути предметом окремого дослідження.

На нашу думку, наведені міркування підтверджують факт важливості наукових досліджень зазначених задач. Наукові дослідження даного напрямку є необхідними, та відповідають вимогам сьогодення.

Висновки і пропозиції. У переході української економіки на інноваційну модель розвитку важливу роль відграє людський капітал. На макрорівні до цих пір залишається не вирішеним завданням інвестування в людський капітал, найголовнішим чином інвестування в освіту. Саме цілеспрямоване та обдумане інвестування державою в освіту сприятиме підвищенню її конкурентоспроможності, а також інтеграції української освіти в єдиний європейський простір.

Державою проваджується цілеспрямований комплекс заходів щодо зміни вектору фінансування освітнього бюджету від утримання до інвестування, а також пла-

нується зменшення кількості вищих навчальних закладів, тому країна повинна оптимізувати видатки державного бюджету на навчання, змінити структуру державного замовлення фахівців за напрямками та рівнями підготовки.

Не останню роль у зміні особливостей інвестування держави в освіту мають відігравати: нормативно-правові акти, пріоритетні напрями державних перетворень, визначених Президентом України, пріоритетні напрями інвестування, проблемні напрями розвитку України, визначені міжнародною спільнотою, пріоритетні напрями для навчання, визначені самими учнями.

Література

1. Александров І. О., Амоша О. І., Антонюк В. П., Багрова І. В., Балтачєєва Н. О., Біла С. О. Майбутнє України: стратегія поступу: монографія / НАН України; Інститут економічних наук України; Академія економічних наук України. — Донецьк : Юго-Восток, 2008. — 304 с.
2. Бюджет для освіти на 2012 рік: перехід від утримання до інвестування. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/7508-byudzheth-dlya-osviti-na-2012-rik-perekhid-vid-utrimannya-do-investuvannya>
3. Випускники шкіл про себе (соціологічний вимір). [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/7539-vipuskniki-shkil-pro-sebe-sotsiologichni-vimir>
4. Гадзало А. Я. Розвиток теорії людського капіталу в економічній науці / А. Я. Гадзало // Науковий вісник НЛТУ України. — 2009. — № 19.10. — С. 311—317.
5. Доклад о человеческом развитии 2011. Устойчивое развитие и равенство возможностей: лучшее будущее для всех. / Пер. с англ.; ПРООН. — М.: Издательство «Весь Мир», 2011. — 188 с.
6. Длугопольський О. В. Теорія економіки державного сектора: Навчальний посібник. — Тернопіль: Економічна думка, 2007. — 488 с. — С. 239.
7. Красота О. В. Роль людського капіталу у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки // Теоретичні та прикладні питання економіки. — К.: Київський університет, 2009. — С. 138—143.
8. Макконел К. Р. Экономика: принципы, проблемы и политика / К.Р. Макконел., Брю С.Л. — М.: Республика, 1992. — 486 с.
9. Табачник ініціює скорочення кількості ВНЗ до 90. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://ukr.obozrevatel.com/news/tabachnik-initsiyue-skorochennya-kilkosti-vishiv-do-90.htm>

Стаття надійшла до редакції 08.09.2012 р.

УДК 658.5 : 338.45 (477)

С. М. Клименко, канд. екон. наук,
доцент, ДВНЗ «КНЕУ імені. Вадима Гетьмана»

СУЧАСНА ЕТИМОЛОГІЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У роботі досліджено трактування категорії «розвиток підприємства». Розглянуто співвідношення понять «розвиток», «зростання», «функціонування», «удосконалення». Надано опис базових концепцій розвитку підприємства. Наведено джерела та рушійні сили розвитку підприємства.

В работе исследованы трактовки категории «развитие предприятия». Рассмотрено соотношение понятий «развитие», «рост», «функционирование», «совершенствование». Предоставлено описание базовых концепций развития предприятия. Приведены источники и движущие силы развития предприятия.

In this work investigated category «enterprise development». Considered The correlation concepts of «development», «growth», «operation», «improvement». Provided the description of the basic concepts of the enterprise. An source and driving force of enterprise development.